

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Кафедра _____ Фінанси _____

Перший проректор, проректор з
науково-педагогічної і
методичної роботи
А. М. Фесенко

« 06 » _____ 2013 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ

для вступу на навчання за освітньо-професійною програмою
спеціаліста
за спеціальністю 7.03050801 «Фінанси і кредит»

Голова фахової атестаційної комісії

(підпис) _____ С.Я. Слєньких
(ініціали та прізвище)

Краматорськ, 2013

I ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Програма вступного іспиту за спеціальністю 7.03050801 – "Фінанси і кредит" розроблена на основі нормативних програм дисциплін "Бюджетна система", "Податкова система", "Банківська система", «Страховання». Роль і значення дисципліни "Бюджетна система" у підготовці бакалаврів визначається теоретико-прикладним характером цієї дисципліни: у теоретичному плані вона повинна поглибити фундаментальні знання щодо макроекономічної сфери фінансової системи – державних фінансів; у прикладному плані – закласти базові знання з методики бюджетної роботи та сформуванати навички проведення розрахунків показників бюджету.

Дисципліна "Податкова система" є складовим елементом податкового менеджменту, практично всі користувачі фінансових звітів підприємств використовують методи фінансового аналізу для прийняття фінансових рішень. "Фінансовий аналіз" обґрунтовує, систематизує й узагальнює окремі закономірності, умови, принципи, процеси і специфічні особливості фінансово-аналітичної роботи на підприємствах.

Дисципліна "Банківська система" формує систему базових знань з теорії організації фінансової діяльності банківської установи, вивчає теоретичні та законодавчі засади формування власного та позикового капіталу суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм, розкриває зміст дивідендної політики акціонерних товариств, стосується питань реорганізації та оцінки вартості підприємств.

Навчальною програмою дисципліни "Страховання" передбачено вивчення питань теорії і практичного застосування механізму страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб у разі настання страхових випадків, організації страхового ринку і страхових компаній в умовах ринкової економіки.

II МЕТА І ЗАВДАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Мета: вивчення сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство, оволодіння студентами базовими знаннями з теорії і практики управління фінансовими ресурсами підприємств, стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, винайдення правильних фінансових рішень, вивчення механізму страхових послуг, досягнення студентами належного рівня професійних знань, вмінь та навичок у галузі управління фінансами й аналізу, оволодіння знаннями з питань фінансування діяльності суб'єктів підприємництва за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, а також формування ринково орієнтованого фінансово-економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарських рішень за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Предмет: державний бюджет; бюджетний устрій та бюджетна система України; система фінансово-економічних відносин, які виникають в процесі мобілізації ресурсів для фінансування операційної діяльності підприємства і визначення найбільш ефективних шляхів вкладення коштів; система відносин між сторонами страхової угоди з приводу купівлі – продажу страхових послуг; теоретико-методологічні основи фінансового аналізу.

II.2 Задачі вступного іспиту

Завдання вступного іспиту – комплексна перевірка ґрунтовних знань щодо фінансових відносин у процесі страхування, теоретичних та практичних навичок у організації фінансової роботи на підприємстві та методів управління фінансами бюджетної сфери.

Під час підготовки до вступного іспиту студенти повинні:

3.2.1. Знати:

- сутність, призначення та роль бюджету в загальній схемі фінансових відносин; основні принципи фінансового прогнозування та планування; функції бюджету в ринковій економіці; основи бюджетного устрою та принципи побудови бюджетної системи держави; бюджетний процес та основні його етапи;

- теорію та практику фінансового аналізу; теоретично-методологічні основи здійснення фінансового аналізу; сутність й організацію фінансового аналізу; інформаційну базу для проведення фінансового аналізу; методи, прийоми та показники фінансового аналізу, суб'єкти та об'єкти фінансового аналізу; види фінансових результатів діяльності підприємства; механізми формування і використання фінансових ресурсів для оперативної і інвестиційної діяльності підприємства; організаційні, інформаційні, технічні і методичні можливості проведення аналізу на підприємстві.

- сутність фінансів суб'єктів підприємництва; джерела формування та засоби мобілізації фінансових ресурсів; фінансові методи регулювання діяльності підприємства; взаємовідносини підприємства з фінансовою системою; засоби формування та оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства в умовах керованого ринку; методи оздоровлення фінансового стану, попередження банкрутства; особливості фінансових витрат на підприємстві;

- сутність страхових послуг та особливості їх надання; порядок укладання і ведення страхової угоди; основи формування цінової політики страховика; особливості організації грошового обігу страхової компанії; методику визначення платоспроможності та фінансової стійкості страховика; сутність механізму перестраховування; методику формування страхових резервів; організаційну структуру страхової компанії; особливості реалізації страхових продуктів з різних видів страхування.

3.2.2. Уміти:

- з'ясувати сутність бюджету та його необхідність; можливості оптимізації співвідношення доходної та видаткової частин бюджету; визначати методи підвищення доходів бюджету; оптимальну структуру видатків бюджету; об'єкти бюджетного інвестування та відповідні форми; розмір субсидії на оплату житла та комунальних послуг; оцінювати видатки бюджету на покриття державного боргу;

- працювати з формами фінансової звітності; розраховувати фінансові результати та аналізувати їх склад, структуру та динаміку; розраховувати показники фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності та аналізувати їх динаміку; аналізувати структуру активів і пасивів балансу підприємства, їх динаміку; давати об'єктивну і повну картину фінансового стану підприємства в поточному періоді; проводити прогнозний аналіз фінансового стану підприємства для розробки стратегії його розвитку в найближчій або віддаленій перспективі; отримувати на основі цього очікувані параметри та показники фінансового стану; аналізувати показники ділової активності та розробляти стратегії поведінки підприємства на ринку, поліпшення його конкурентоспроможності;

- організовувати розрахунки між підприємствами; організовувати взаємовідносини підприємства з бюджетами, розробляти зведений фінансовий план підприємств різних організаційно-правових форм; здійснювати фінансування діяльності спільних підприємств, фінансування зовнішньоекономічної діяльності підприємства; здійснювати фінансовий аналіз та контроль в системі управління підприємством;

- з'ясувати сутність і роль ринку страхових послуг в умовах переходу до ринкової економіки; вивчити методику побудови страхового тарифу; з'ясувати особливості сільськогосподарського страхування, а також автотранспортного, морського та авіаційного страхування; засоби підвищення фінансової стійкості страховика.

3.2.3. Оволодівати навичками:

- визначення розміру державного дефіциту бюджету; аналізу зміни показників внутрішнього та зовнішнього боргів держави; визначення розміру відсоткових платежів за випусками облігацій внутрішньої державної позики; розміру загального та спеціального фондів державного бюджету; розміру рентної плати за здобич газу та нафти на території України; розміру акцизного збору за реалізацію аміаку та бензину; розміру мита за транспортування газу та нафти на території України; загальної суми видатків державного бюджету після процедури секвестрування;

- підготовки до розгляду фінансової ситуації щодо використання основних коефіцієнтів аналізу ліквідності підприємства, показників фінансової стійкості підприємства та визначення типу стійкості підприємства, визначення рейтингу кредитоспроможності позичальника, аналізу показників ділової активності підприємства та показників

рентабельності, оцінки інвестиційного проекту та оцінки ймовірності наступу банкрутства на підприємстві; комплексного аналізу фінансового стану підприємства та концентрування одержаної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень;

- особливостей формування статутного капіталу різних організаційно-правових форм підприємницької діяльності; визначення обсягу реалізації і виручки в точці беззбитковості; застосування механізму збільшення або зменшення статутного капіталу підприємств; складання звіту про власний капітал підприємства; розрахунку cash-flow від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності прямим та непрямим методами; оцінки кредитоспроможності підприємства; розрахунку основних параметрів облігацій підприємства; оцінки ефективності використання запозичених коштів;

- складання страхового договору взаємовідносно страхових партнерів; визначення обсяг відповідальності сторін за договором перестраховування; розрахунку обсягу резерву незароблених премій вивченими методами; визначення резерв збитку; страхового тарифу за ризиковим страхуванням; складання собівартості страхової послуги; визначення витрати і доход страховика, розрахунку прибутку від страхової діяльності; платоспроможності страховика; страхового платежу і страхового відшкодування при різних випадках страхування відповідальності.

III КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІН ВСТУПНОГО ІСПИТУ

III.1 БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Тема 1. Сутність, значення і роль бюджету держави.

Роль і місце бюджету в перерозподільних відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Фінансові противоріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. Забезпечення оптимальних пропорцій розподілу ВВП. Склад і структура бюджету, фактори, що впливають на них. Стан бюджету як фінансового плану: рівновага доходів і видатків; перевищення доходів над видатками; бюджетний дефіцит. Фактори, що визначають стан бюджету. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної, міжнародної політики держави. Напрями і форми бюджетного фінансування економіки. Склад соціальних видатків. Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Державна політика позикових фінансів, її передумови, форми державного кредиту, їх призначення. Бюджет у системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку. Бюджет у системі фінансового регулювання, його визначальна роль у сукупності економічних методів управління економікою.

Тема 2. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України.

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення.

Основи бюджетного устрою: виокремлення видів бюджетів; встановлення принципів побудови бюджетної системи; організація розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи; встановлення характеру і форми взаємовідносин між бюджетами. Бюджетний рік. Бюджетний процес як регламентований законодавством порядок складання, розгляду, затвердження бюджетів, їх виконання і контроль за їх виконанням. Розмежування повноважень органів державної влади і управління у бюджетному процесі. Правила складання та виконання бюджету. Склад бюджетної системи України. Державний бюджет України, його призначення. Роль Державного бюджету в регіональному, галузевому і соціальному перерозподілі. Місцеві бюджети – визначна ланка місцевих фінансів. Міжбюджетні відносини, їх складові. Місцеві бюджети, їх види. Склад місцевих бюджетів. Роль місцевих бюджетів у регіональному розвитку держави. Основні права та обов'язки місцевих органів самоврядування

Тема 3. Система доходів бюджету.

Суть і значення доходів бюджетів. Методи формування доходів бюджету. Доходи держави від підприємницької діяльності. Доходи держави від майна, угідь, послуг. Податковий метод мобілізації доходів бюджету. Джерела формування доходів бюджету. ВВП як основа доходної бази бюджету. Причини та умови використання національного багатства для формування доходів бюджету. Доходи Державного бюджету України. Доходи республіканського бюджету Автономної Республіки Крим, обласних, Київського і Севастопольського міських бюджетів. Доходи районних, міських (міст обласного підпорядкування) бюджетів в порядку. Доходи районних у місті бюджетів. Доходи міських (міст районного підпорядкування), селищних і сільських бюджетів. Склад і структура доходів бюджету України, їх класифікація. Правове регулювання доходів. Особливості податкової структури України. Види прямих та непрямих податків. Форми участі органів влади й управління у процесах формування фінансів та бюджету. Чотири форми регулювання бюджетів. Бюджет як необхідний елемент держави для забезпечення існування держави, розвитку економіки і культури. Планування доходів бюджету всіх рівнів. Закріплені доходи від загальнодержавних податків. Методи регулювання доходів: податковий метод, нормативний метод, метод коефіцієнтів. Класифікація областей за економічним розвитком.

Тема 4. Система витрат бюджету.

Формування бюджетних витратків. Регулювання бюджетних витратків. Найважливіші принципи планування бюджетних витратків. Законодавча база визначення порядку витрат бюджету. Видатки держави на фінансування промисловості. Сільське господарство як найважливіша галузь народного господарства. Основні принципи бюджетного фінансування сільського господарства. Витрати на благоустрій міст і селищ. Витрати по капітальних вкладеннях. Витрати на капітальний ремонт об'єктів благоустрою. Поточне утримання об'єктів міського благоустрою. Функції держави, їх вплив на склад і структуру витратків бюджету. Групування усіх витрат бюджетних установ по статтях. Поточні видатки і видатки розвитку. Класифікація витратків Державного бюджету. Склад витратків республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів. Створення необхідних умов утішання невиробничої сфери й розвитку виробництва, соціально-культурних заклад та заходів по їх утриманню, органів влади, управління, оборони та ін. за рахунок витратків бюджетів. Оборотна касова готівка У Державному бюджеті. Розмежування видів витратків між бюджетами. Система бюджетного фінансування. Форми бюджетного фінансування. Методи бюджетного фінансування.

Тема 5. Витрати бюджету на економічну діяльність держави і науку.

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Склад витратків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Операційні витрати, їх склад і призначення. Роль і місце бюджету у фінансуванні операційних витрат. Бюджетні кредити, порядок їх видачі та погашення. Державна дотація, обсяг та умови надання. Видатки бюджету на науку, засади та методологічні основи їх фінансування. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

Тема 6. Витрати бюджету на соціальну захист населення і соціальну сферу.

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Склад соціальних витратків. Методологічні основи планування і фінансування соціальних витратків. Форми і види соціального захисту населення. Склад витратків на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки. Адресні субсидії населенню на оплату житла і комунальних послуг. Форми і методи фінансового забезпечення

установ соціальної сфери. Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів. Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура. Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини. Засади бюджетного фінансування закладів культури. Склад видатків бюджету на культуру. Засади бюджетного фінансування розвитку фізичної культури і спорту, роль бюджету в державній підтримці олімпійського руху. Видатки бюджету на молодіжну політику. Засади бюджетного фінансування установ соціальних закладів. Склад видатків бюджету на фінансування установ соціальних закладів.

Тема 7. Витрати державного бюджету на національну оборону та управління.

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Принципи фінансування видатків на національну оборону в Україні. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування. Особливості фінансування утримання армійських частин та придбання озброєння та військової техніки. Напрями фінансування управління в Україні. Видатки бюджету на державне управління, їх склад та засади фінансування. Утримання органів законодавчої та виконавчої влади. Правоохоронна діяльність та забезпечення безпеки держави. Видатки на судові органи та прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Фінансування судових органів та прокуратури за кошторисом. Законодавча база здійснення планування і фінансування видатків бюджету на управління. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 8. Державний кредит і видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

Державна політика позикових фінансів, її передумови, форми державного кредиту, їх призначення. Державний кредит як специфічна форма фінансових відносин. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Чинники державного кредиту. Бюджетний дефіцит як основний чинник державного кредиту. Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик. Порядок оформлення державних позик згідно з діючим законодавством держави.

Державний борг, його структура. Класифікація видів державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Засоби коригування позикової політики.

Список літератури

- 1 Турчинов, О.В. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар / О.В. Турчинов [та ін.]. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – 320с. – ISBN 966-611-170-5.
- 2 Клець, Л.С. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / Л.С. Клець. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640с. – ISBN 966-364-414-1.
- 3 Василик, О.Д. Бюджетна система України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544с. – ISBN 966-8365-43-7.
- 4 Пасічник, Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навчальний посібник / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 495с. – ISBN 966-7767-45-0.
- 5 Старостенко, Г.Г. Бюджетна система: навчальний посібник / Г.Г. Старостенко, Ю.В. Булгаков. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 240с. – ISBN 966-364-280-7.
- 6 Юрій, С.І. Казначейська система: підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – 2-е вид., змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818с. – ISBN 966-7952-45-2.

III.2 БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Тема 1. Теоретичні аспекти аналізу банківської діяльності

Мета та завдання аналізу діяльності банків. Предмет, суб'єкти та об'єкти аналізу. Загальні та специфічні завдання аналізу. Завдання аналізу з позиції різних суб'єктів аналізу (стейкхолдерів). Місце та значення аналізу банківської діяльності в системі економічних дисциплін.

Метод аналізу та його методичні прийоми. Основні принципи аналізу: науковий характер, системність, оперативність, ефективність. Класифікація методичних прийомів. Абстрактно-логічні (якісні) прийоми дослідження. Кількісні (описові та аналітичні) прийоми дослідження: середні та відносні величини, структурні та аналітичні групування, графічний прийом, ряди динаміки, прийоми елімінування, кореляційно-регресійний метод, прийоми лінійного програмування.

Класифікація видів аналізу, що застосовуються в банках. Види аналізу за аспектами, методами та інформаційними джерелами: фінансовий, управлінський, стратегічний, операційно-вартісний. Види аналізу залежно від періодичності проведення: разовий та періодичний (щоденний, щотижневий, місячний, квартальний, річний). Види аналізу залежно від спектру та обсягу питань, що аналізуються: комплексний (повний) та вибіркового (тематичний та локальний). Види аналізу за суб'єктами аналізу: внутрішній та зовнішній (міжбанківський порівняльний, дистанційний).

Організація аналітичної роботи в банках. Методичне управління аналітичною роботою на всіх рівнях управління банками. Керівництво аналітичною роботою нарівні банківської системи в цілому. Централізована та децентралізована форми організації аналітичної роботи

на рівні окремого банку. Методичне забезпечення економічного аналізу. Система інформаційного забезпечення, основні принципи побудови системи аналітичної інформації. Облікові та позаоблікові джерела аналізу. Характеристика балансу банку як основного джерела інформаційного забезпечення фінансового аналізу діяльності банку. Зміст, оцінка та аналітичне значення статей балансу.

Взаємозв'язок фінансово-аналітичної служби банку з іншими структурами банку.

Основні етапи аналізу: попередній, аналітичний, підсумковий. Шляхи удосконалення організації аналітичної роботи в банках.

Тема 2. Аналіз власного капіталу банку

Поняття банківських ресурсів, їх класифікація з позиції джерел залучення та позиції витратності. Аналіз структури пасивів банків другого рівня.

Значення власного капіталу банку та його основні функції. Основні завдання та підходи до аналізу власного капіталу банку. Поняття власних «коштів-нетто» (власних оборотних коштів банку, що можуть бути використані в активних операціях). Імобілізація власних коштів.

Методика розрахунку власного капіталу банку згідно з чинною інструкцією НБУ. Поняття регулятивного капіталу. Порядок розрахунку регулятивного капіталу. Основний капітал, додатковий капітал, відрахування.

Основні нормативи, що регулюють достатність капіталу: мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1); норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2); норматив адекватності основного капіталу (Н3). Розподіл банків на групи за рівнем капіталу. Додаткові показники достатності капіталу.

Аналіз структури та окремих складових власного капіталу банку.

Аналіз динаміки зміни розміру статутного фонду. Фактори та причини зміни статутного фонду. Система показників, що застосовується під час аналізу статутного фонду. Аналіз складу акціонерів банку на базі особових рахунків. Аналіз дивідендної політики банку.

Аналіз інших складових власного капіталу банку. Аналіз резервного капіталу, спеціальних фондів і резервів банку. Аналіз нерозподіленого прибутку як складової власного капіталу.

Аналіз субординованого капіталу. Основні вимоги до коштів, залучених на умовах субординованого боргу. Обмеження, що накладаються на капітал 2-го рівня.

Тема 3. Аналіз зобов'язань банку

Загальна схема аналізу зобов'язань банку. Класифікація залучених коштів. Залучені та запозичені кошти банку. Онкольні депозити (депозити до запитання), строкові депозити, вклади населення, міжбанківський кредит, кошти в розрахунках, кредиторська заборгованість.

Аналіз структури зобов'язань банку. Визначення оптимального співвідношення строкових депозитів та онкольних депозитів. Визначення ступеня використання залучених коштів, зобов'язань.

Аналіз строкових депозитів. Визначення оборотності депозитних вкладень. Розрахунок середнього терміну зберігання та використання депозитів, рівня осідання депозитних коштів. Методика розрахунку коефіцієнтів нестабільності депозитів. Аналіз диверсифікації депозитів.

Особливості аналізу вкладів населення в системі Ощадбанку, факторний аналіз зміни вкладів населення регіону.

Аналіз структури депозитів до запитання. Методика розрахунку коефіцієнта нестабільності депозитів та економічна інтерпретація його значень. Аналіз оборотності коштів та рівня їх осідання на поточних рахунках клієнтів. Обґрунтування можливості переведення стабільного залишку на поточних рахунках клієнтів у строкові депозити. Порядок оцінювання рівня розвитку клієнтської бази. Розрахунок коефіцієнтів плинності, залучення клієнтів, закріплення та постійності клієнтів.

Аналіз використання міжбанківського кредиту у формуванні залучених коштів. Його роль у регулюванні рівня ліквідності банку. Негативні аспекти надмірного рівня використання МБК. Розрахунок рівня залежності ресурсної бази банку від залучених МБК.

Визначення обсягу ефективних кредитних ресурсів. Порядок оцінки ефективності використання банківських ресурсів. Стратегічний аналіз ефективності формування та використання банківських ресурсів із позицій стабільності та витратності. Застосування прийомів лінійного програмування в розв'язанні завдань щодо оптимізації ресурсної бази банку.

Тема 4. Загальний аналіз активних операцій банку

Взаємозв'язок статей активу та пасиву балансу банку. Аналіз основних напрямів використання ресурсів банку. Аналіз динаміки (темпів зростання, приросту) складу і структури активів. Аналіз активів банку за допомогою системи коефіцієнтів.

Групування статей активу балансу за суттю банківських операцій, принципами ліквідності, дохідності, ризику. Аналіз якості активів з позиції ризику. Порядок розрахунку суми активів, зважених за ступенем ризику. Аналіз активів із позиції ліквідності. Методика розрахунку суми проблемних корпоративних кредитів, проблемних міжбанківських кредитів, проблемних цінних паперів. Поняття іммобілізованих дохідних активів. Визначення непокритої резервами іммобілізації активів.

Тема 5. Аналіз кредитних операцій банку

Основні завдання аналізу кредитних операцій банку, його інформаційна база. Об'єкти та суб'єкти кредитування. Класифікація кредитів за типами позичальників; за термінами надання кредитів, за

характером забезпечення та іншими класифікаційними ознаками.

Аналіз масштабів кредитної діяльності банку порівняно з попередніми періодами та іншими банками. Аналіз руху кредитів. Розрахунок коефіцієнтів надання та погашення кредиту. Аналіз повернення позик. Аналіз оборотності позик. Методика розрахунку тривалості одного обороту позик. Додаткове умовне вивільнення або залучення коштів в оборот за рахунок зміни швидкості обертання позик.

Аналіз диверсифікації кредитних вкладень. Поняття портфельної, галузевої та географічної диверсифікації. Розрахунок нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) та нормативу великих кредитних ризиків (Н8).

Аналіз структури кредитного портфеля залежно від різноманітних класифікаційних ознак: за термінами надання кредитів; за галузевою ознакою; за ризиком; за фінансовою дисципліною позичальника; за формами забезпечення кредиту; за формами надання кредиту тощо.

Аналіз якості кредитного портфеля з погляду фінансової дисципліни позичальника (за терміном погашення кредиту). Методика розрахунку розміру корпоративних кредитів. Визначення непокритої резервами імобілізації корпоративних кредитів.

Аналіз якості кредитного портфеля з погляду ризику.

Класифікація позик за групами ризику. Методика розрахунку коефіцієнта зважених класифікованих позик. Розрахунок коефіцієнтів покриття зважених класифікованих позик, збитковості позик, проблемних позик. Аналіз забезпеченості позики за видами забезпечення. Аналіз достатності формування резервів на можливі втрати за позиками.

Аналіз динаміки відсоткової ставки за кредитами. Порядок розрахунку мінімальної відсоткової ставки за позиками, що забезпечує прибуткову діяльність банку на основі точки «беззбитковості».

Аналіз ефективності кредитних операцій банку. Система оцінних показників ефективності та дохідності кредитних операцій. Порівняльний аналіз доцільності вкладень у кредитні операції з погляду ризику та дохідності. Розрахунок показників прибутковості кредитних операцій.

Тема 6. Аналіз операцій банку з цінними паперами

Основні завдання аналізу операцій банку з цінними паперами, його інформаційна база. Аналіз масштабів операцій банку з цінними паперами в порівнянні з даними попередніх періодів та інших банків.

Класифікація видів цінних паперів. Аналіз структури й динаміки операцій банку з цінними паперами. Аналіз структури операцій за напрямками діяльності. Аналіз відповідності структури джерел придбання цінних паперів до напрямів вкладень у цінні папери. Вимоги щодо прямих інвестицій, які здійснюють банки згідно з чинною інструкцією НБУ. Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11). Норматив загальної суми інвестування (Н12). Система показників аналізу якості акцій, облігацій. Особливості аналізу ОВДП.

Аналіз операцій банку з векселями.

Аналіз дохідності операцій банку з цінними паперами. Система показників дохідності операцій з цінними паперами. Факторний аналіз доходу від окремих операцій з цінними паперами. Методика розрахунку коефіцієнта інвестування.

Аналіз нефінансових інвестиційних активів. Аналіз матеріальних і нематеріальних інвестиційних активів. Аналіз структури капітальних вкладень. Поняття захищеного капіталу. Оптимальний розмір вкладень у нерухоме майно та інші матеріальні активи відносно обсягу власного капіталу.

Тема 7. Аналіз валютних операцій банку

Основні завдання аналізу валютних операцій банку, його інформаційна база. Аналіз масштабів валютних операцій банку порівняно з попередніми періодами та іншими банками.

Види валютних операцій, що здійснюють банки. Аналіз структури й динаміки валютних операцій банку. Прогнозування курсів валют як напрям валютної політики. Аналіз форвардних та ф'ючерсних операцій з іноземною валютою. Аналіз закритої й відкритої валютних позицій, довгої та короткої відкритих валютних позицій. Аналіз дотримання основних нормативів відкритої валютної позиції банку. Методика розрахунку нормативу ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції банку (НІЗ). Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції банку (НІЗ-1) та норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції банку (НІЗ-2).

Аналіз структури валютних доходів та витрат банку. Аналіз прибутку від валютних операцій.

Аналіз неторговельних валютних операцій. Методика розрахунку коефіцієнта ефективності роботи пункту обміну валюти. Склад доходів та витрат обмінного пункту.

Факторний аналіз доходів обмінного пункту. Визначення факторів другого порядку, що впливають на дохідність пункту обміну валют.

Аналіз дохідності за операціями з готівковою валютою. Аналіз підкріплення обмінних пунктів гривнею.

Аналіз ефективності валютних операцій у цілому. Система показників, які характеризують дохідність та прибутковість валютних операцій.

Розрахунок питомої ваги доходів від валютних операцій у загальних доходах.

Тема 8. Аналіз банківських послуг

Суть та порядок виконання банками основних видів послуг. Розрахункові послуги банків. Організація безготівкових та готівкових розрахунків. Форми та види безготівкових розрахунків: розрахунки платіжними дорученнями, розрахунки чеками, розрахунки за допомогою акредитивів, розрахунки вимогами-дорученнями, розрахунки за допомогою

векселів. Аналіз структури та динаміки безготівкових розрахунків. Факторний аналіз доходів від безготівкових розрахунків.

Сутність касових послуг банків. Аналіз масштабів та динаміки касових операцій. Аналіз структури готівки в касі за видами валют. Аналіз дотримання прогнозного розрахунку касових оборотів банку. Факторний аналіз доходів банку від касових операцій.

Види послуг кредитного характеру: факторинг, лізинг, посередницькі та трастові послуги.

Сутність факторингових операцій. Місце факторингових операцій в активних операціях банку. Аналіз обсягу та динаміки факторингових операцій банку. Аналіз галузевої структури факторингових операцій з метою диверсифікації ризику. Аналіз структури платежів з визначенням питомої ваги прострочених платежів, аналіз їх тривалості. Аналіз ефективності факторингових операцій.

Сутність лізингових операцій. Аналіз масштабів лізингових операцій в активних операціях банку. Структурний аналіз лізингових операцій за суб'єктами. Аналіз лізингових операцій за строками дії лізингу. Аналіз забезпеченості лізингових операцій довгостроковими джерелами фінансування. Аналіз ефективності лізингових операцій.

Особливості аналізу форфейтингових операцій та овердрафту. Місце цих операцій у структурі активних операцій банку. Застосування графічного методу в аналізі динаміки цих операцій. Аналіз динаміки коштів на поточному рахунку клієнта з використанням овердрафту. Аналіз ефективності форфейтингових операцій банку та овердрафту.

Сутність та види посередницьких послуг, що надаються банками, операції з цінними паперами, валютою, майном. Емісійні, гарантійні, трастові та страхові послуги банків. Структурний аналіз посередницьких послуг. Аналіз ефективності проведення даних послуг. Аналіз послуг консультативного характеру. Сутність агентських послуг банку. Аналіз масштабів агентських послуг банку в активних операціях. Структурний аналіз агентських послуг залежно від клієнтів. Аналіз ефективності агентських послуг.

Тема 9. Аналіз доходів і витрат банку

Основні напрями, завдання та інформаційна база аналізу.

Класифікація доходів банку. Групування окремих статей доходів. Поняття процентних та непроцентних доходів. Аналіз динаміки та структури доходів. Вертикальний аналіз доходів банку. Горизонтальний аналіз динаміки дохідних статей. Аналіз ритмічності темпів зростання операційних доходів.

Аналіз стабільності доходів за допомогою методів середньоквадратичних відхилень у доходах, коефіцієнта варіації та індексу нестабільності доходів.

Факторний аналіз доходів від кредитних операцій. Застосування декомпозиційного аналізу у формуванні факторних моделей. Факторний аналіз доходів від операцій з цінними паперами доходів від корпоративних

прав, доходів обмінних пунктів, доходів від розрахунково-касового обслуговування.

Аналіз відносних показників дохідності. Методика розрахунку коефіцієнтів дохідності активів, дохідності дохідних активів, коефіцієнтів операційного та процентного доходу.

Загальна схема аналізу витрат банку. Класифікація витрат банку. Групування окремих статей витрат. Аналіз динаміки та структури витрат. Вертикальний аналіз витрат банку. Горизонтальний аналіз динаміки окремих статей витрат банку. Поняття процентних та непроцентних витрат.

Факторний аналіз зміни витрат банку за залученням ресурсів. Факторний аналіз витрат за операціями з цінними паперами. Застосування декомпозиційного аналізу у формуванні факторних моделей витратності. Структурний і горизонтальний аналіз витрат, пов'язаних із забезпеченням функціональної діяльності банку.

Аналіз відносних показників витратності. Методика розрахунку показників витратності активів, витратності працюючих активів, витратності залучених коштів, витратності доходів та ін.

Порівняльний аналіз відносних показників дохідності банку та відповідних показників витратності. Порівняльний аналіз показників витратності. Порівняльний аналіз темпів зростання доходів та витрат.

Визначення резервів збільшення доходів банку та зменшення витрат.

Тема 10. Аналіз прибутковості і рентабельності банку

Значення, завдання та інформаційне забезпечення аналізу прибутку й рентабельності. Складові балансового прибутку та модель формування чистого прибутку. Аналіз динаміки абсолютного розміру прибутку та розрахунок темпів його зростання. Порівняння темпів зростання прибутку з темпами інфляції. Аналіз структури прибутку, факторів та причин зміни балансового прибутку. Стратегічний аналіз фінансових результатів діяльності банку. Методика розрахунку «точка беззбитковості» роботи банку. Ситуаційний аналіз рівня прибутку банку та визначення необхідного рівня умовно-постійних та умовно-змінних витрат.

Моделювання рівня дохідності активів та витратності ресурсів для досягнення цільового рівня прибутковості.

Факторний аналіз окремих складових балансового прибутку, факторний аналіз прибутку від реалізації кредитів. Визначення резервів збільшення прибутку та розроблення заходів для їх мобілізації. Аналіз розподілу прибутку.

Система фінансових коефіцієнтів прибутковості. Розрахунок факторів, що впливають на зміну цих коефіцієнтів. Декомпозиційний аналіз показників прибутковості. Формула Дюпона. Методика розрахунку показників прибутковості активів, прибутковості капіталу, рентабельності доходу, рентабельності роботи банку. Факторний аналіз зміни показників прибутковості. Оцінка факторів із позиції ліквідності балансу та банківських ризиків.

Методика розрахунку показників: відсоткової маржі, спреда, рівня покриття непроцентних витрат непроцентними доходами.

Розроблення рекомендацій з метою підвищення прибутковості банку та забезпечення його стабільності в новому році.

Аналіз прибутковості окремих банківських продуктів, клієнтів, ринків.

Тема 11. Аналіз ліквідності банку

Значення, мета та завдання й інформаційні джерела аналізу. Поняття «ліквідність» та «платоспроможність» банку. Місце та роль ліквідності в реалізації функцій банку. Оцінка ліквідності з позиції «запасу» та з позиції «поточку».

Методика ретроспективного аналізу ліквідності банку. Коефіцієнтний аналіз ліквідної позиції банку. Методика аналізу статичної ліквідності банку. Основні нормативи, що регулюють ліквідність банків другого рівня. Методика розрахунку нормативу миттєвої ліквідності (Н4). Норматив поточної ліквідності (Н5). Норматив короткострокової ліквідності (Н6). Додаткові коефіцієнти, що характеризують статичну ліквідність банку. Міжнародний досвід оцінки ліквідності банку.

Аналіз ресурсної бази та активів банку з позиції ліквідності. Аналіз структури активів та пасивів та їх ув'язка з позиції ліквідності. Нетто-ліквідна позиція банку. Відповідність джерел коштів напрямом їх розміщення з позиції ліквідності.

Аналітична оцінка динамічної ліквідності банку. Групування активів за строками їх погашення та групування зобов'язань відповідно до строків їх виконання. Аналіз розриву ліквідності банку. Визначення надлишку або дефіциту ліквідних активів для виконання своїх зобов'язань. Аналіз динамічної ліквідності банку на основі зіставлення коефіцієнтів оборотності активів та оборотності зобов'язань (деPOSITIV). Аналіз ліквідності на основі платіжного календаря. Вплив обов'язкового резервування коштів на кореспондентському рахунку в НБУ на рівень ліквідності банку.

Аналіз потреби банку в ліквідних засобах. Стратегічний аналіз ліквідної позиції банку. Прогноз мінімального резервного залишку на коррахунок.

Тема 12. Аналіз банківських ризиків

Визначення ризику та його класифікація. Система основних показників ризику. Зовнішні банківські ризики: країнові ризики (політичні, правові, загальноекономічні, фінансові, технічні, інші); валютні ризики (контрактні, трансляційні, операційні); ризик форс-мажорних обставин, кон'юнктурні ризики, інфляційні ризики. Внутрішні банківські ризики: структурні ризики, ризик складу клієнтів, розрахункові ризики, інвестиційні ризики, емісійні ризики, ризики зловживань, ризики позабалансової діяльності, портфельні, або балансові, ризики (ризики активних операцій, ризики пасивних операцій, ризики капіталу). Поняття

портфельних балансових ризиків: кредитні ризики, процентні ризики, ризик незбалансованої ліквідності, ризик недостатньої диверсифікації операцій.

Аналіз і оцінка кредитного ризику. Сутність і напрями управління кредитними ризиками. Класифікація кредитних ризиків. Структурний аналіз кредитного портфеля з позиції кредитного ризику. Факторний аналіз кредитного портфеля та предмет ризикованості в цілому. Факторний аналіз кредитного ризику за видами класифікованих кредитів. Методи управління кредитним ризиком. Основні економічні нормативи, що регулюють кредитний ризик з позиції портфельної диверсифікації. Цінова (процентна) політика банку як інструмент управління кредитним ризиком. Формування страхових резервів за кредитними ризиками. Аналіз якості кредитного портфеля з позиції захищеності від можливих втрат. Аналіз достатності створених резервів під кредитні операції.

Тема 13. Аналіз фінансового стану

Аналіз фінансової стійкості банку. Методика розрахунку та економічний зміст основних коефіцієнтів оцінки фінансової стійкості: коефіцієнта надійності, коефіцієнта фінансового важеля; коефіцієнта участі власного капіталу у формуванні активів, коефіцієнта захищеності дохідних активів власним капіталом.

Аналіз ділової активності. Підходи до визначення ділової активності банків. Коефіцієнтний аналіз ділової активності. Методика розрахунку та економічне значення коефіцієнтів, що характеризують активність залучення коштів: активності залучення позичених та залучених коштів, активності залучення строкових коштів, активності залучення міжбанківських кредитів, активності використання залучених коштів у дохідні активи, активності використання залучених коштів у кредитний портфель. Методика розрахунку та економічне значення коефіцієнтів, що характеризують активність банку з розміщення ресурсів: рівень дохідності активів, рівень кредитної активності, рівень інвестиційної активності, рівень проблемних кредитів.

Аналіз ділової активності методом зіставлення і взаємозв'язки між джерелами формування ресурсів та напрямками їх вкладень в активи.

Аналіз ефективності управління. Коефіцієнтний метод оцінки ефективності управління за допомогою відносних показників прибутковості, дохідності, витратності, продуктивності праці. Аналіз ефективності управління за абсолютними показниками.

Рейтингові системи оцінки фінансового стану банків. Поняття дистанційного аналізу діяльності банків. Уніфіковані та диференційовані рейтинги. Поняття номерного, бального та індексного рейтингів.

Рейтингова система «CAMEL». Аналіз капіталу банку. Аналіз якості активів банку. Аналіз ефективності роботи банку. Аналіз ліквідності банку. Аналіз менеджменту банку. Методика визначення сукупного рейтингу комерційного банку.

Відкриті рейтингові системи оцінки банків. Підходи становлення

узагальноючої оцінки надійності банків. Методика встановлення ліміту кредитування банків на основі рейтингових оцінок. Система рейтингових показників за методикою В. С. Кромонава. Система рейтингових показників за методикою О. Б. Ширіпської. Інші відкриті рейтингові системи. Диференційована оцінка рейтингу банків залежно від користувачів інформації.

Список літератури

1 Бутинень, Ф. Ф. Аналіз діяльності комерційного банку : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів зі спеціальністю «Банківський менеджмент» / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 384 с. – ISBN 966-7570-81-9.

2 Васюренко, О. В. Банківські операції : навч. посібник / Васюренко О. В. – 3-є вид., переробл. і доп. – К. : Знання, 2006. – 311 с. – ISBN 966-620-096-1.

3 Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, [та ін.] ; за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2004. – 599 с. – ISBN 966-574-567-0.

4 Егорова, Н. Е. Предприятие и банки: взаимодействие, экономический анализ, моделирование : учебно-практическое пособие / Н. Е. Егорова, А. И. Смулов. – М. : Дело, 2002. – 456 с. – ISBN 5-7749-0249-9.

5 Капран, В. І. Банківські операції : навчальний посібник / В. І. Капран, В. С. Кравченко, О. К. Коваленко, С. І. Омельченко. – К. : ЦНЛ, 2006. – 208 с. – ISBN 966-364-155-X.

6 Кириченко, О. А. Банківський менеджмент : навч. посібник / О. А. Кириченко, І. В. Геленко, С. Л. Роголь та ін.; за ред. О. А. Кириченко. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с. – ISBN 966-7767-50-7.

7 Кириченко, О. А. Банківський менеджмент : підручник / О. А. Кириченко, В. І. Міщенко, В. П. Щербань, А. П. Яценюк; за ред. О. А. Кириченка, В. І. Міщенка. – К. : Знання, 2005. – 831 с. – ISBN 966-8148-80-0.

8 Кочетков, В. Н. Анализ банковской деятельности: теоретико-прикладной аспект: Монография / В. Н. Кочетков. – К. : МАУП, 1999, 192 с. – ISBN 966-608-010-9.

III.3 СТРАХУВАННЯ

Тема 1 Структура та інфраструктура страхового ринку. Страхові посередники.

Страховий ринок як частка фінансової системи. Основні функції страхового ринку. Деякі форми організації страховиків. Акціонерні, державні, приватні страхові компанії, товариства взаємного страхування, кептіви. Страхова послуга як специфічний товар. Ознаки, які характеризують страхову послугу. Служба маркетингу страхової компанії та її функції. Визначення й формування попиту на страхові послуги. Безпосередній продаж: переваги й недоліки. Продаж за допомогою посередників: переваги і недоліки. Прямі страхові посередники: страхові агенти та страхові брокери. Права і обов'язки, законодавче регулювання діяльності. Вимоги законодавства України до страхових посередників. Непрямі страхові посередники: актуарії, діспашери, сюрвейери, аварійні комісари. Нестрахові посередники та їх функції на страховому ринку. Страхові об'єднання та їх основні функції. Ліга страховиків України: основні завдання та функції. Морське та Авіаційне бюро України. Моторне (транспортне) страхове бюро України. Роль реклами в реалізації страхових послуг. Види страхової реклами та вимоги до неї. Сучасні тенденції у реалізації страхових послуг. Сучасний стан страхового ринку України. Кількісні показники. Чинники позитивного та негативного впливу на розвиток страхового ринку України.

Тема 2 Страхова послуга та особливості її реалізації. Порядок укладання та ведення страхової угоди.

Етапи проходження страхової угоди: заява про страхування, андеррайтинг; укладання договору страхування; видача полісів, врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Заява про страхування: форма подання, зміст, значення. Андеррайтинг: оцінка ризику; вирішення питання про прийняття об'єкта на страхування; визначення термінів, спеціальних вимог, обсягів і розмірів страхового покриття; франшизи; розрахунок страхової премії. Укладання договору страхування. Страховий поліс як форма договору страхування. Зміст страхового полісу. Його зв'язок з правилами страхування. Структура страхового полісу. Страховий сертифікат. Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника при настанні страхової події. Дії страховика щодо розслідування характеру і розмірів збитків. Страховий акт. Виплата відшкодування. Системи страхового забезпечення. Франшиза.

Тема 3 Перестраховування та співстраховування. Основні методи і форми проведення.

Необхідність перестрахового захисту у сучасних ринкових умовах. Порядок визначення і сплати перестрахової премії. Порядок укладання угоди перестраховування. Активне та пасивне перестраховування.

Чинники, що впливають на визначення ліміту власного утримання цеденту. Законодавча база регулювання процедур перестраховування в Україні. Пропорційне перестраховування. Договори квотного та ексцедентного перестраховування. Непропорційне перестраховування. Договори перестраховування перевищення збитків та перевищення збитковості. Порядок розрахунку обсягу страхової відповідальності за договорами пропорційного та непропорційного перестраховування. Сучасний стан ринку перестраховування. Чинники, що мають негативний вплив на формування ринку перестраховування в Україні.

Тема 4 . Страхові резерви як зобов'язання страховика.

Необхідність та особливості формування страхових резервів. Класифікація страхових резервів у залежності від сфери діяльності страховика (за ризиковим та довгостроковим страхуванням. Законодавча база щодо формування та використання страхових резервів в Україні. Призначення та класифікація технічних резервів. Термін незаробленої премії. Методики визначення резерву незароблених премій у залежності від структури страхового портфелю: "1/365", "1/24", "плаваючих кварталів", "40%". Методика формування резерву збитків. Резерв збитків, що відбулися, та не були заявлені та резерв збитків заявлених, та неврегульованих. Методика формування резерву внесків щодо страхування життя. Принципи розміщення страхових резервів.

Тема 5 Особливості грошового обігу страховика. Прибуток страховика. Оподаткування страхової діяльності.

Структура страхового тарифу як відображення розподілу грошового обігу страховика. Собівартість страхової послуги. Критерії визначення ціни на страхову послугу. Класифікація доходів страховика. Доход від страхової діяльності. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів: власних та залучених. Доходи від операцій, що не зв'язані зі страховою діяльністю. Класифікація витрат страховика. Собівартість страхової послуги у широкому та вузькому смислі. Витрати страховика на ведення справи: аквізційні, інкасові, ліквідаційні, керівні. Витрати щодо нестрахової діяльності. Формування та обчислення прибутку страховика. Визначення балансового прибутку як суми прибутку від страхової та нестрахової діяльності. Порядок визначення прибутку від страхової діяльності.

Джерела формування прибутку від страхової діяльності у відповідності зі структурою страхового тарифу. Джерела формування та визначення прибутку від нестрахових операцій.. Оподаткування страхової діяльності. Законодавча база. Класифікація податків страховика. Об'єкт оподаткування страхової діяльності. Оподаткування щодо договорів страхування життя. Порядок оподаткування нестрахової діяльності..

Тема 6. Платоспроможність та фінансова стійкість страховика.

Фактори забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страховика. Зовнішні та внутрішні зобов'язання. Показники платоспроможності страховика: уставний фонд, страхові резерви, інвестиційна діяльність, перестраховання великих ризиків, актуарні методики розрахунку страхових тарифів. Фактичний та нормативний запас платоспроможності. Визначення фактичного та нормативного запасу платоспроможності за ризиковим страхуванням у залежності від обсягу страхової та перестрахової діяльності страховика та співвідношення власних коштів та зобов'язань страховика. Аналіз фінансових результатів діяльності страховика. Коефіцієнти ліквідності, платоспроможності. Коефіцієнти визначення поточної ефективності страхової діяльності. Коефіцієнт Коньївина для визначення достатності коштів у страховому фонді. Коефіцієнти оцінки інвестиційної діяльності страховика.

Тема 7. Страхування кредитних і фінансових ризиків

Сутність та економічний зміст страхування кредитів. Форми забезпечення кредитів: матеріальна або юридична. Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів. Характеристика окремих видів страхування кредитних ризиків. Страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту. Об'єкт страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Термін страхування. Страховий тариф. Страхова премія. Визначення збитків. Страхове відшкодування. Сутність та економічний зміст страхування фінансових ризиків. Характеристика окремих видів страхування фінансових ризиків: страхування прибутку (доходу); страхування депозитів, інші види. Умови страхування. Страхування депозитів. Система депозитного страхування. Страхування технічних ризиків: сутність, види, обсяг відповідальності страховика, термін дії договору, умови страхування. Страхування машин від поломок. Страхування електронної техніки. Страхування після пускових гарантійних зобов'язань.

Тема 8. Особливості проведення деяких видів страхування

Необхідність проведення і сутність морського страхування. Характеристика ризиків і види морського страхування. Страхування каско морських судів. Встановлення лімітів відповідальності й обсягів страхового покриття. Морське страхове бюро України і його основні функції. Необхідність проведення і сутність авіаційного страхування. Характеристика авіаційних ризиків і види авіаційного страхування. Варшавська конвенція 1929р. і її постанови. Гаазька конференція 1955р. і конференція Міжнародної Асоціації Авіалперевізників 1995р. Технологія здійснення страхування авіаційних ризиків в Україні на сучасному етапі. Ліміти відповідальності страховика при страхуванні відповідальності експлуатанта повітряного судна за збитки, нанесені при виконанні авіаробот. Необхідність і значення страхування сільськогосподарських ризиків. Об'єкти страхування. Страхові ризики. Методика розрахунку страхового відшкодування.

Література

- 1 Закон України "Про страхування" №2288-IV із змінами від 23.12.04 // Відомості Верховної Ради. – 2005. - №6. – с.138.
- 2 Страхування: Підручник / [Артюх Т.Л., Гаманкова Т.В., Татарина Т.В. та ін.]; за заг. ред. проф С.С. Осадця. – К.: КНЕУ, 2002. – 599с. - ISBN 966-574-374-0.
- 3 Дьячкова Ю.М. Страхування: Навчальний посібник / Дьячкова Ю.М. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240с. - ISBN 978-966-364-645-9.
- 4 Дьячкова Ю.Н. Страхование услуги: Конспект лекций (для студентов экономических специальностей) / Ю.Н. Дьячкова, И.А. Шевченко. – Краматорск.: ДГМА, 2004. – 56с.
- 5 Дьячкова Ю.Н. Страхование: Практикум (для экономических специальностей) / Ю.Н. Дьячкова, И.А. Шевченко. – Краматорск.: ДГМА, 2007. – 48с.
- 6 Борисова С.С. Страхування: Термінологічний словник для студентів економічних спеціальностей / С.С Борисова, І.О Шевченко. – Краматорськ.: ДЦМА, 2003 - 60 с.

III.4 ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Тема 1 Сутність і види податків

Сутність податків. Податки в системі доходів державного бюджету. Податки та інші форми платежів у бюджет: плата, внески та відрахування, збори. Визначення податків, їх ознаки.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Податок як основа фінансової бази держави. Регулююча функція. Основні напрямки податкового регулювання економіки та соціальної сфери. Співвідношення функцій у різних видах податків.

Термінологія оподаткування. Елементи податку: суб'єкт (платник) й носій, об'єкт оподаткування, джерела виплати, одиниця оподаткування, податкова ставка та квота, податкова пільга, податкова плата. Методи побудови податкових ставок. Тверді та відсоткові ставки. Види відсоткових ставок: пропорційні, прогресивні й регресивні, їх комбінації. Проста та складна прогресії оподаткування.

Класифікація податків, її ознаки. Розподіл податків за економічним змістом на прямі та непрямі. Класифікація податків за економічними ознаками об'єкта оподаткування - податки на прибутки, капітал і споживання. Класифікація за ознаками органів державної влади, що їх установлюють, загальнодержавні й місцеві податки. Класифікація податків в залежності від засобу їх стягнення - розрядні та окладні.

Тема 2 Організація податкової системи і податкова політика

Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Порядок й методи формування державних доходів.

Податковий метод формування державних доходів як елемент правової держави в умовах ринкової економіки. Податки й формування бюджету.

Податкова система. Поняття податкової системи та вимоги до неї. Структура побудови податкової системи. Чинники, що визначають структуру податкової системи.

Податкова система в Україні, основні етапи її становлення. Склад і структура податкової системи України, законодавчі акти, що її регламентують. Принципи побудови податкової системи України, їх реалізація.

Принципи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Ідеали оптимального оподаткування: економічна ефективність та соціальна справедливість. Податки як інструмент фінансового регулювання розвитку суспільства. Рівноцінність в оподаткуванні різних суб'єктів.

Податкова політика: поняття податкової політики та її напрямки. Чинники, що визначають напрямки та характер податкової політики. Аксіоми та принципи податкової політики. Стабільність й гнучкість податкової політики, їх взаємозв'язок.

Тема 3 Державна податкова служба України

Податкова служба держави. Історія формування податкової служби в Україні. Організаційна структура органів державної податкової служби та їх основні завдання. Функції Державної податкової адміністрації України. Функції середнього та базового рівня державної податкової служби України. Податкова міліція як складова частина органів податкової служби та її завдання.

Повноваження органів державної податкової служби. Фінансові та адміністративні санкції, які накладаються органами податкової служби. Обов'язки та відповідальність посадових осіб податкових органів.

Основи та організація податкової роботи, її основні елементи. Правове регламентування встановлення податків.

Тема 4 Облік платників та надходжень податків до бюджету

Облік платників як один з головних елементів податкової роботи. Особливості обліку юридичних осіб. Порядок реєстрації юридичних осіб. Реєстр юридичних осіб. Державна реєстрація фізичних осіб — платників податків. Присвоєння ідентифікаційних номерів фізичним особам — платникам податків. Особливості взяття на облік фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності. Особливості взяття на облік фізичних осіб, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та отримують доходи не за місцем основної роботи.

Облік податків і неподаткових платежів. Особові рахунки — порядок їх відкриття і ведення. Документи, що використовуються для записів в особових рахунках.

Тема 5 Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість, його зародження і розвиток. Передумови введення податку на додану вартість в Україні. Поняття доданої вартості, методи її обчислення.

Платники і ставки податку на додану вартість. Сутність нульової ставки по податку на додану вартість. Операції, що оподатковуються за нульовою ставкою. Об'єкт оподаткування. Операції, що включаються в об'єкт оподаткування. Перелік операцій, що виключені з об'єкта оподаткування.

Поняття бази оподаткування по податку на додану вартість. Порядок визначення бази оподаткування для операцій різних видів.

Пільги по податку на додану вартість. Види пільг по податку на додану вартість: нульова ставка, звільнення від оподаткування, виключення з об'єкта оподаткування. Різниця в механізмі нарахування податку на додану вартість за різних видів пільг. Перелік операцій, що звільняються від оподаткування.

Порядок визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету. Звітний податковий період. Поняття податкового зобов'язання і податкового кредиту. Порядок визначення дати податкового зобов'язання.

Тема 6 Акцизний податок

Акцизний збір як форма специфічних акцизів. Історія його введення в Україні. Акцизний податок в системі інших непрямих податків, його недоліки та переваги.

Платники акцизного податку. Об'єкт оподаткування для вітчизняних та імпортованих товарів. Перелік підакцизних товарів. Два види ставок по акцизному податку: тверді (фіксовані) та процентні (пропорційні).

Порядок визначення оподаткованого обороту та суми акцизного збору для вітчизняних та імпортованих товарів, щодо яких застосовуються процентні ставки.

Порядок визначення сум акцизного податку для вітчизняних та імпортованих товарів, щодо яких застосовуються тверді ставки.

Особливості у механізмі оподаткування алкогольних та тютюнових виробів. Акцизні марки: порядок їх отримання вітчизняними виробниками та імпортерами і використання. Строки сплати акцизного податку для імпортерів алкогольних та тютюнових виробів. Особливості митного оформлення для імпортерів алкогольних та тютюнових виробів.

Пільги по акцизному податку. Строки сплати та подання розрахунків до податкових органів.

Тема 7 Мито

Мито в системі непрямих податків. Митна політика та її цілі. Термінологія митної справи: митна територія, митний контроль, види переміщення через митний кордон, митна декларація та декларанти.

Платники мита. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення митної вартості. Два види митних ставок: тверді та процентні. Види процентних

ставок: преференційні, пільгові, повні. Пільги для юридичних і фізичних осіб. Порядок надання відстрочок у сплаті мита.

Порядок визначення суми мита та його сплати на рахунки митних органів. Порядок перерахування мита до бюджету.

Тема 8 Податок на прибуток підприємств

Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств. Загальна характеристика прибутку як об'єкта оподаткування. Бюджетне значення податку на прибуток підприємств. Податок на прибуток як регулюючий чинник. Переваги і недоліки податку на прибуток підприємств.

Платники і ставки податку на прибуток. Об'єкт оподаткування. Поняття валового доходу. Переліки надходжень, які включаються і які не включаються до валового доходу. Порядок визначення скоригованого валового доходу.

Поняття валових витрат. Переліки витрат, які включаються і які не включаються до складу валових витрат. Особливості віднесення витрат подвійного призначення до складу валових витрат платника податку.

Податкові періоди. Порядок визначення дати збільшення валового доходу для різних видів операцій. Порядок визначення дати збільшення валових витрат для різних видів операцій. Поняття безнадійної заборгованості та порядок її врегулювання. Порядок зарахування суми від'ємного значення об'єкта оподаткування в наступних податкових періодах. Особливості оподаткування деяких видів операцій, товарів і платників. Оподаткування страхової діяльності. Порядок оподаткування результатів діяльності, що здійснюється за довгостроковим контрактом. Поняття неприбуткової установи або організації та види їх доходів, які звільняються від оподаткування. Порядок оподаткування виграшів в лотерею та інші види ігор. Оподаткування нерезидентів. Особливості оподаткування операцій із розрахунками в іноземній валюті. Оподаткування операцій з торгівлі цінними паперами. Оподаткування дивідендів та спільної діяльності на території України. Оподаткування операцій з борговими вимогами та зобов'язаннями.

Тема 9 Фіксований сільськогосподарський податок

Необхідність змін в оподаткуванні сільськогосподарських товаровиробників. Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується фіксований сільськогосподарський податок.

Платники фіксованого сільськогосподарського податку. Взаємозв'язок та коригування фіксованого сільськогосподарського податку залежно від суми податків і зборів.

Об'єкт оподаткування та ставки фіксованого сільськогосподарського податку. Особливості оподаткування сільськогосподарських виробників, які здійснюють сільськогосподарську діяльність на гірських та поліських територіях.

Порядок нарахування та строки сплати фіксованого сільськогосподарського податку. Зарахування його до бюджетів та державних цільових фондів.

Тема 10 Прибутковий податок з громадян

Прибутковий податок з громадян як форма індивідуального прибуткового оподаткування. Бюджетне і соціальне значення прибуткового податку з громадян. Переваги і недоліки прибуткового оподаткування громадян. Об'єкт оподаткування. Порядок його визначення для громадян, котрі мають і котрі не мають постійного місця проживання в Україні. Особливості визначення об'єкта оподаткування для громадян, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи.

Пільги по прибутковому податку з громадян. Перелік певних видів доходів, що звільнюються від оподаткування. Зменшення сукупного оподаткованого доходу для окремих категорій громадян. Повноваження місцевих органів влади щодо надання пільг з прибуткового податку з громадян.

Тема 11 Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Необхідність запровадження спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва (єдиного податку). Перелік юридичних і фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які мають право перейти на сплату єдиного податку. Перелік податків і зборів, в рахунок яких сплачується єдиний податок. Особливості нарахуванні і сплати єдиного податку для юридичних осіб. Ставки єдиного податку для суб'єктів підприємницької діяльності — юридичних осіб. Строки і порядок сплати та подання розрахунків для юридичних осіб. Порядок зарахування податку до бюджетів та державних цільових фондів.

Особливості у нарахуванні і сплаті єдиного податку для фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності. Ставка єдиного податку для суб'єктів підприємницької діяльності — фізичних осіб. Строки і порядок сплати та подання розрахунків для фізичних осіб. Порядок зарахування податку до бюджетів та державних цільових фондів.

Порядок переходу платників до спрощеної системи оподаткування.

Тема 12 Плата за ресурси та послуги

Основи та мета встановлення плати за ресурси. Державна власність як основа одержання державою доходів за їх використання. Принципи встановлення плати за ресурси: обов'язковість й однократність. Плата за ресурси як інструмент впливу на економічне та раціональне використання ресурсів.

Види плати за ресурси, побудова ставок й визначення платників.

Лісовий прибуток, його сутність та призначення. Державний лісовий фонд та порядок його використання. Види лісового доходу.

Плата за воду, що збирається з споживачів водопостачальних систем, її платники. Лімітування збору води та побудова тарифів плати за воду. Строки виплат за воду, звітність платників.

Плата за користування надрами для видобування корисних копалин. Платники плати. Об'єкт збирання та порядок справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин.

Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету. Порядок встановлення нормативів збору та його справляння.

Збір за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. Платники збору. Об'єкти обчислення збору. Нормативи збору. Порядок обчислення збору та його уплати.

Рентна плата за нафту та природний газ видобування яких здійснюється в Україні.

Рентна плата за транзитне транспортування природного газу, рентна плата за транспортування нафти, рентна плата за транзитне транспортування аміаку.

Тема 13 Інші податки

Форми плати за землю: орендна плата і земельний податок. Основи побудови земельного податку: платники. Об'єкт оподаткування, ставки. Диференціація ставок в залежності від призначення земельних ділянок, їх місцезнаходження та якісної характеристики. Земельний податок з земель сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення.

Податок з власників транспортних засобів, його платники. Види транспортних засобів, що підлягають оподаткуванню. Ставки податку. Порядок сплати податку підприємствами та громадянами. Звітність підприємств по податку з власників транспортних засобів, її перевірка.

Податок на нерухомість. Платники, об'єкт оподаткування, ставки податку, строки сплати та порядок розрахунків у бюджет.

Державний збір, його сутність і види. Побудова ставок державного збору. Перелік операцій і послуг, з яких береться державний збір, його ставки. Порядок сплати державного збору, його перерахунок до бюджету. Контроль податкових інспекцій у сфері стягнення державного збору.

Склад місцевих податків та зборів, порядок їх встановлення. Законодавство України про місцеве оподаткування.

Податок з реклами, комунальний податок.

Місцеві збори: за припаркування автотранспорту; ринковий; за видачу ордера на квартиру; з власників собак; курортний; за участь у бігах на іподромі; за виграш на бігах з осіб, що беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; за право використання місцевої символіки; за право проведення кино- і телезйомок; за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу, лотерей; за проїзд по території прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон; за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі. Неподаткові платежі до бюджету.

Тема 14 Ухилення від податків

Поняття ухилення від податків. Види ухилення від податків. Укриття прибутків та інші форми податкових зловживань. Особливості ухилення від податків у сфері тіньової економіки. Можливості ухилення від сплати з різних видів податків. Боротьба з ухиленням від сплат податків.

Ухилення від податків у сфері міжнародного бізнесу та його напрямки.

Контролюючі органи. Органи уповноважені здійснювати заходи з погашення податкового боргу. Підстави для примусового стягнення активів та визначення бюджетного фонду.

Порядок подання податкової декларації та визначення суми податкових зобов'язань. Порядок узгодження сум податкових зобов'язань, оскарження рішень контролюючих органів та визначення податкового боргу. Податкові повідомлення і податкові вимоги.

Джерела сплати податкових зобов'язань. Податкова застава. Адміністративний арешт активів.

Пеня. Штрафні санкції.

Тема 15 Податкова політика в системі державного регулювання економіки

Податкова політика: поняття податкової політики та її напрямки. Основні принципи податкової політики: фіскальна, економічна та соціальна ефективність. Елементи фіскальної ефективності: достатність доходів, мінімізація видатків на збирання податків, запобігання ухиленню від сплати податків, еластичність (гнучкість) податкової системи, рівномірне розподілення податків між адміністративно-територіальними одиницями.

Податкова політика України в сучасних умовах.

Тема 16 Неподаткові платежі до бюджету

Характер, призначення і бюджетна роль неподаткових платежів. Групи неподаткових платежів.

Доходи від державної власності: надходження від грошово-речових лотерей, надходження дивідендів від суб'єктів підприємницької діяльності, утворених за участю державних підприємств і організацій, доходи від реалізації державного майна та інші.

Адміністративні збори і платежі: збори, що стягуються ДАІ, Державним комітетом України з нагляду за охороною праці тощо.

Надходження від штрафів та фінансових санкцій: адміністративні штрафи, санкції за порушення правил пожежної безпеки; суми, стягнені з винних осіб за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації тощо.

Інші неподаткові надходження: надходження коштів від реалізації майна, що перейшло у власність держави, надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, установ та організацій, щодо яких минув строк позовної давності, надходження коштів від Державного комітету з матеріальних резервів тощо.

Список літератури

- 1 Податковий кодекс України. – К. : ДП "ІВЦ ДПА України", 2010. – 336 с.
- 2 Закон України "Про Єдиний митний тариф. //www.rada.gov.ua.
- 3 Закон України "Про державну податкову службу в Україні" від 4 грудня 1990 р., № 83/98–ВР із змінами //www.rada.gov.ua.
- 4 Закон України "Про митний кодекс України" //www.rada.gov.ua.
- 5 Демиденко, Л. М. Податкова система [Текст] : навчальний посібник / Л. М. Демиденко, Ю. Л. Субботович ; Мін-во освіти і науки України, КНУ ім.Т.Г.Шевченка. - К. : ЦУЛ, 2007. - 184 с. - ISBN 978-966-364-471-4
- 6 Милявська, Е.П. Конспект лекцій з дисципліни «Податкова система» для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання / Укладачі Е. П. Милявська, Г.Ю. Ісаншина О.М. Сердюк. – Краматорськ: ДДМА, 2001. – 84с.
- 7 Милявська, Е.П. Податкова система. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Е. П. Милявська, О.М. Сердюк. – К.: Видавний Дім «Слово», 2005. – 336 с.

IV. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗАВДАНЬ

IV.1 Склад завдань екзаменаційного білету

Структура білету включає: теоретичне питання (1 питання); тестові завдання (20 тестів); категорії (4 категорії); практичне завдання (2 задачі). Пропоноване коло теоретичних питань потребує вміння шляхом логічного та аналітичного мислення знаходити вірні відповіді на тестові завдання, які містяться у білеті, дати визначення базовим категоріям з кожної дисципліни та основній проблемі, що визначена у теоретичному питанні, продемонструвати вміння щодо розв'язання практичних задач.

Наведені в програмі завдання відрізняються багатоплановістю. З їхньою допомогою моделюються можливі умови трудової діяльності майбутнього фінансиста, пов'язані з необхідністю визначення правильної лінії поведінки підприємства на ринку, прийняття оптимального рішення проблеми, що виникла, оцінки реального положення ситуації, що склалася, аналізу фінансового стану підприємства, установи та розробки рекомендацій щодо його покращення.

IV.2 Критерії оцінки завдань екзаменаційного білету

Правильність виконання завдань вступного іспиту за фахом "Фінанси і кредит" перевіряється окремо з кожної з базових дисциплін, викладачем-ведучим лектором з дисципліни.

Оцінка виконання екзаменаційного завдання здійснюється за 100 бальною шкалою (таблиця 1).

Таблиця 1 – Структура бальної оцінки виконання екзаменаційного завдання вступного іспиту за фахом «Фінанси і кредит»

№	Завдання	Оцінка одного вірного завдання, Балів	Сума балів (рейтинг)
1	1 теоретичне питання	10 балів	10 балів
2	20 тестів	2 бали	40 балів
3	4 категорії	5 бали	20 балів
4	2 практичних завдання	15 балів	30 балів
Разом			100 балів

Результати вступного іспиту за фахом визначаються оцінками "відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно".

Оцінка "Відмінно" - виставляється за таких умов:

1 Творчий підхід до засвоєного матеріалу, повнота і правильність виконання завдання.

2 Вміння застосовувати різні принципи й методи в конкретних ситуаціях.

3 Глибокий аналіз фактів і подій, спроможність прогнозування результатів від прийнятих рішень.

4 Чітке, послідовне викладення відповіді на папері.

5 Вміння пов'язати теорію і практику.

Оцінка "Добре" - виставляється за наступних умов:

1 Мають місце деякі несприятливі помилки несуттєвого характеру у викладі відповідей за наявності повних знань програмного матеріалу.

2 Переважання логічних підходів порівняно з творчими у відповідях на питання.

3 Не завжди правильне прогнозування подій від прийнятих рішень.

4 Вміння пов'язати теорію з практикою.

Оцінка "Задовільно" - виставляється за наступних умов:

1 Репродуктивний підхід до засвоєння та викладання матеріалу.

2 Недостатня повнота викладання матеріалу, але за умови обов'язкового виконання (можливо, з несуттєвими помилками) тих завдань, що пов'язані з розв'язанням практичних задач.

3 Неглибокі знання основного матеріалу, наявність великої кількості неточностей у викладі матеріалу.

4 Нечітке викладання матеріалу на папері, порушення логічної послідовності при викладі матеріалу.

5 Утруднення при практичному втіленні прийнятих рішень.

Оцінка "Незадовільно" - виставляється за наступних умов:

1 Відсутність знань з більшої частини матеріалу, погане засвоєння принципів положень курсу.

2 Наявність грубих, принципів помилок під час практичного виконання отриманих завдань.

3 Невиконання або виконання з великими помилками тих завдань, що пов'язані з розв'язанням практичних задач.

4 Безграмотне і невірне викладення відповідей на папері.

Оцінки виставляється у разі набрання студентом балів наступним чином (таблиця 2).

Таблиця 2 – Система співставлення набраного рейтингу за виконання екзаменаційного завдання вступного іспиту за фахом "Фінанси і кредит" національною шкалою оцінок

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується у ДЦМА	Оцінка за національною шкалою
A	90 - 100	5 (відмінно)
B	81 - 89	4 (добре)
C	75 - 80	4 (добре)
D	65 - 74	3 (задовільно)
E	55 - 64	3 (задовільно)
FX	30 - 54	2 (незадовільно)
F	0 - 29	2 (незадовільно)

При визначенні рівня знань студентів, які виконують вступний іспит за фахом "Фінанси і кредит", необхідно керуватися наступними критеріями:

- оцінка A виставляється, якщо студент надав правильні обґрунтовані відповіді на всі запитання і набрав 90-100 балів;

- оцінка B та C виставляється в тому випадку, якщо студент дав вірні відповіді на поставлені запитання, але допустився незначних помилок, які не мають принципового значення, та набрав 81-89 балів (B); 75-80 балів (C);

- оцінка D та E виставляється, якщо студент при виконанні завдання допустився помилок в тестовому завданні, не повністю розкрив категорії, зробив арифметичні помилки при розв'язанні задач, що не дозволило отримати правильні відповіді, набрав 65-74 бали (D) та 55-64 бали (E);

- оцінка FX та F виставляється при наявності значних помилок у визначенні понять, у відповідях на тестові завдання та при розв'язанні задач (0-54 бали).

Отримана студентом оцінка підтверджується всіма членами комісії з прийняття вступного іспиту за фахом "Фінанси і кредит" підписами.

У НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

5.1 Список літератури

1. Турчинов, О.В. Бюджетний кодекс України: закон, засади, коментар / О.В. Турчинов [та ін.]. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – 320с. – ISBN 966-611-170-5.
2. Клець, Л.С. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник / Л.С. Клець. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640с. – ISBN 966-364-414-1.
3. Старостенко, Г.Г. Бюджетна система: навчальний посібник / Г.Г. Старостенко, Ю.В. Булгаков. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 240с. – ISBN 966-364-280-7.
4. Сунцова, О.О. Місцеві фінанси: навчальний посібник / О.О. Сунцова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560с. – ISBN 966-364-119-3.
5. Юрій, С.І. Казначейська система: підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич. – 2-е вид., змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818с. – ISBN 966-7952-45-2.
6. Федосов, В. Бюджетний менеджмент: підручник / В. Федоров [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 864с. – ISBN 966-574-637-5.
7. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. – 2-ге вид., без змін / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2007. – 592 с.
8. Подольська, В. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / В. О. Подольська, О. В. Яриш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
9. Крамаренко, Г. О. Фінансовий аналіз: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
10. Цал-Цалко, Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
11. Дієва, Н. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н. М. Дієва, О. І. Дедіков. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
12. Костирко, Р. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Р. О. Костирко. – Х.: Фактор, 2007. – 784 с.
13. Шеремет, О. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / О. О. Шеремет. – К.: Кондор, 2005. – 196 с.
14. Кононенко, О. Аналіз фінансової звітності / Кононенко О., Маханько О. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2006. – 208с.
15. Жолонський, С. Фінансово-економічний аналіз бізнесу у промислових компаній / С. Жолонський. – Х.: Фактор, 2007. – 320 с.
16. Костирко, Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія / Л. А. Костирко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2008. – 336 с.

17. Павловська, О. В. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц. / О. В. Павловська, Н. М. Прутуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.
18. Цал-Цалко, Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 350 с.
19. Савицкая, Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособие / Г. В. Савицкая. – 6-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Новое знание, 2001. – 704 с.
20. Буряк, П. Ю. Фінансово-економічний аналіз: підручник / П. Ю. Буряк, М. В. Римар, М. Т. Бещ, Б. А. Карпінський. – К.: ВД Професіонал, 2004. – 528 с.
21. Шило, В. П. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: навч. посібник / В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна, А. Г. Темченко. – К.: Кондор, 2005. – 240 с.
22. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 528 с.
23. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами / Дж. Ван Хорн. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 659 с.
24. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчальний посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
25. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навчальний посібник / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
26. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. К. : КНЕУ, 2000. – 348 с.
27. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2002. – 384 с.
28. Филина Г. И. Финансовая деятельность субъектов хозяйствования : учебное пособие / Г. И. Филина. – К. : Центр учебной литературы, 2007. – 320 с.
29. Воловец Я. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчальний посібник / Я. В. Воловец. – К. : Алерта, 2006. – 199 с.
30. Мартошева А. С. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : конспект лекцій / А. С. Мартошева, А. О. Меренкова. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 184 с.
31. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / за ред. проф. О. О. Терещенка. – К. : КНЕУ, 2006. – 312 с.
32. Терещенко О. О. Антикризисне фінансове управління на підприємстві : Монографія. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.
33. Закон України "Про страхування" №2288-IV із змінами від 23.12.04 // Відомості Верховної Ради. – 2005. – №6. – с.138.

- 34.Александрова М.М. Страхування: Навчальний посібник / М.М. Александрова. – К.: ЦУЛ, 2002. – 208 с. - ISBN 971-886-321-543-2
- 35.Страховое дело: Учебник / под общ. ред. проф. Л.И. Рейтмана. – М.: Банковский и биржевой центр, 1992. – 524с. - ISBN 5-7209-0004-7
- 36.Страхування: Підручник / [Артюх Т.Л., Гаманкова Т.В., Татарина Т.В. та ін.]; за заг. ред. проф С.С. Осадця. – К.: КНЕУ, 2002. – 599с. - ISBN 966-574-374-0.
- 37.Дьячкова Ю.М. Страхування: Навчальний посібник / Дьячкова Ю.М. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240с. - ISBN 978-966-364-645-9.
- 38.Дьячкова Ю.Н. Страховые услуги: Конспект лекций (для студентов экономических специальностей) / Ю.Н. Дьячкова, И.А. Шевченко. – Краматорск.: ДГМА, 2004. – 56с.
- 39.Дьячкова Ю.Н. Страхование: Практикум (для экономических специальностей) / Ю.Н. Дьячкова, И.А. Шевченко. – Краматорск.: ДГМА, 2007. – 48с.
- 40.Дьячкова Ю.М. Страхові послуги : Методичні вказівки до виконання контрольної роботи для студентів спеціальності 7.050104 заочної форми навчання / Ю.М. Дьячкова. – Краматорськ. : ДДМА, 2007. – 60с.

Укладачі:

Єлецьких С.Я., к.е.н., доц.

Борисова С.Є., к.е.н., доц.

Дьячкова Ю.М., к.е.н., ст. викл.

Пилецька С.Т., к.е.н., доц.

Свідрак О.В., ас.